

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

◦

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

בראשית

(חלק טו — שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלוקטי שיחות
שבוע פרשת בראשית, כ"כו תשרי, ה'תשפ"ב (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

בראשית

ויאמר ש"הוא אלקה", ועל זה ישיבו לו – אדרבה, כיון שנתורה רוח צפונית הצריכה תיקון, יתקנה וישלימנה הוא].

(ג) בספרי קבלה⁶ מבואר, שהתורה הנלמדת בעולם הזה התחתון היא בחינת התורה כפי שנמשכה כבר לעולמות בי"ע (בריאה יצירה עשיה) – מאצילות [כהפירוש הידוע⁷ ד"ועל תורתך – שלמדתנו"⁷: "ועל תורתך", קאי על התורה כפי שהיא באצילות; "שלמדתנו" – התורה כפי שהיא בעולם הבריאה], ולכן⁸ התחלת התורה היא בבי"ת, לרמז שהתורה שאנו לומדים למטה היא המדריגה השנית⁹ (בתורה); אל"ף, המדריגה הראשונה⁹ (בתורה), היא (תורה שב)אצילות.

ב. אך לכאורה דרושה הסברה בכל אחד משלשת הטעמים הנ"ל:

(א) בתירוץ הראשון אינו מובן – כקושיית האבן-עזרא¹⁰: הלא מצינו ריבוי תיבות הפותחות בבי"ת ויש בהן תוכן דהיפך הברכה [ולאידך ישנן כמה וכמה תיבות הפותחות באל"ף והוראתן היא ענין הטוב והברכה].

(6) ראה סה"מ ה'ש"ת ע' 68 בהערה.

(7) נוסח ברכת המזון.

(8) לקו"ת להאריז"ל ריש פרשתנו. וראה

מדבר קדמות (להחיד"א) מע' תי"ז אות ט'.

(9) "וגם א' תחלת תיבת אצילות וב' תחילת

בריאה" – לקו"ת שם.

(10) בהקדמתו לפירושו עה"ת. וכן הקשה

בתדבא"ר שם. וראה מפרשי הירושלמי וב"ר שם.

תפארת ישראל למהר"ל פל"ד.

א. בענין התחלת התורה באות בי"ת – "בראשית ברא גו"¹, ולא באות אל"ף, שהיא הראשונה בכ"ב האותיות – מצינו כמה ביאורים, ומהם:

(א) בירושלמי¹ איתא, דכיון שאל"ף היא לשון (ראשי-תיבות) ארירה ובי"ת היא לשון (ראשי-תיבות) ברכה, לפיכך אין התחלת התורה באל"ף, כי אם בבי"ת.

(ב) במדרש² נאמר שתמונת האות בי"ת, הסתומה משלש רוחות ופתוחה מרוח הרביעית (צפון)³, דומה לעולם שנברא באופן ששלש רוחותיו סתומות וגדורות ו"רוח צפונית" נותרה פתוחה⁴ [הטעם⁵: שמא יבוא אדם

(1) חגיגה פ"ב ה"א (קרוב לסופה)*. ועד"ז הוא בתנחומא פרשתנו ה. ב"ר פ"א, י. תדבא"ר פל"א (קרוב לסופו). זהר ר"פ ויגש. ועוד. ונת' בלקו"ת ראה יט, ב. אוה"ת פרשתנו מד, ב. (כרך ג') תקסה, ב. אמור (כרך ג') ס"ע תתנו ואילך. ובכ"מ.

(2) מדרש הנעלם לשה"ש (בזהר חדש). רבותינו בעה"ת (דעת זקנים והדר זקנים) וחזקוני ריש פרשתנו.

(3) ראה ג"כ ירושלמי וב"ר שבערה I (בנוגע לצורת אות בי"ת) – באופן אחר.

(4) ב"ב כה, ריש ע"ב.

(5) פדר"א פ"ג. וראה ג"כ רבותינו בעה"ת

(הדר זקנים) וחזקוני שם.

(* בירושלמי שם [ועד"ז בב"ר חהר] ד"בבי"ת נברא העולם". אבל בתדבא"ר שם מפורש: לכן התורה נאמרת בתחלה בבי"ת. וראה ל' התנחומא שם. ובלקו"ת שם: התורה מתחלת בבי"ת. ועמ"ש מזה בוח"א ויגש.)

לנו, על-דרך-זה גם התורה שבאצילות מתחילה ב„בראשית ברא גו“ – בבי”ת [ולא רק התורה שבאצילות, אלא אף למעלה מזה, בכל דרגא שבה יש מקום לבחינת אותיות¹⁹, התחלת התורה היא בבי”ת], ואם כן שוב הקושיא במקומה עומדת: מפני מה התחלת התורה שבאצילות [ולמעלה יותר] היא בבי”ת?

ג. ופליאה נוספת בדבר:

ע”פ כל הביאורים הנ”ל נמצא, שהתחלת התורה צ”ל דוקא בבי”ת ולא באל”ף – ומכל מקום מסופר בגמרא²⁰, שבעת שתרגמו הזקנים את התורה לתלמי המלך, „נתן הקב”ה בלב כל אחד ואחד” שכוונו כולם „לדעה אחת” באופן תרגומם, ותרגמו את הכתוב „בראשית ברא אלקים גו” כאילו נאמר בו „אלקים ברא בראשית”.

ומאחר שמן השמים הכניסו בדעתם לתרגם הכתוב כאילו נאמר בו „אלקים ברא בראשית” – באל”ף בראש – הרי מכאן ראייה, שישנה סברא אלימתא שהתחלת התורה תהא באל”ף²¹, וכל ההסברים שלא כן – לא היו מתקבלים בדעת תלמי המלך, ולכן היה הכרח בנס ד„נתן בלב כולם” וכו’.

אלא שבנוסף להנ”ל – ענין זה גופא הוא תמיהה גדולה ביותר: ישנם בתורת אמות כמה וכמה טעמים

(ב) בתירוץ השני: הלא הטעם שהתחלת התורה היתה צריכה להיות באל”ף הוא מפני שכך נדרש ע”פ סדר התורה – דכיון שאל”ף היא האות הראשונה דכ”ב אותיות¹¹, הנה זה גופא ראייה שהיא גם הראשונה במעלה כו’¹². ואם כן, מאחר שמצד סדר התורה היתה ההתחלה צריכה להיות באל”ף¹³, קשה לומר ששינתה התורה את סדרה להתחיל בבי”ת כדי שתהא „מתאימה” למציאות העולם (שהוא בדוגמת האות בי”ת – שתומה משלש רוחות כו’), שהרי העולם נברא ע”י ובשביל התורה, כמארוז”ל¹⁴ „אסתכל בה באורייתא וברא עלמא”, „בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית”¹⁵, ולא להיפך ח”ו¹⁶!

ג) בתירוץ השלישי: הלא אנו אומרים¹⁷ „ונתן לנו את תורתו”, היינו, שהתורה כפי שהיא אצל הקב”ה – תורתו – היא עצמה ניתנה לנו מאתו (באותו סדר) בעולם הזה התחתון¹⁸. וממילא, כשם שהוא בתורה שניתנה

(11) ככתנחומא שם.

(12) ראה זהר שם: דאל”ף איהי את רוא עלאה כו’.

(13) ובפרט ע”פ המבואר בד”ה להבין ענין תק”ש עפ”י כוונת הבעש”ט ז”ל (סדור רמד, ג ואילך) שאות אל”ף הוא הממוצע בין הבל הלב שהוא קול פשוט ושאר אותיות.

(14) זח”ב קסא, א. וראה ב”ר בתחילתה.

(15) אותיות דרע”ק ב’. פרש”י ומדרש לקח טוב (פס”ז) ריש פרשתנו. ועוד.

(16) להעיר מקו”א ד”ה דוד זמירות. ובכ”מ.

(17) בברכת התורה.

(18) להעיר מפתחת הרמב”ן עה”ת: שקדמה לבריאת העולם. . כמו שבא לנו בקבלה שהיתה כתובה כו’ משה כסופר המעתיק מספר קדמון כו’.

(19) להעיר מתו”א (מב, ב) ועוד, שאותיות התורה שרשן למעלה מעלה מבחי התורה, בבחי כתר.

(20) מגילה ט, א.

(21) להעיר גם מתדבא”ר שם: ומה נשתנה הבי”ת כו’ אין ראוי לומר אלא אלקים ברא בראשית כו’. וראה ישועות יעקב לתדבא”ר שם.

הגמרא: „ברכו בתורה תחלה“, ולאחר־
זה – לימוד התורה בהבנה והשגה²⁸.

וזהו גם הביאור בפשוטות לזה
שהתחלת התורה היא בבי"ת ולא
באל"ף: האות אל"ף מורה על הענין
הבא בראש, ובי"ת – על הענין הבא
שני²⁹: ענין זה שאיש ישראל קורא
ולומד בתורה הוא כבר הבי"ת דתורה,
הענין השני שישנו בתורה; הענין
הראשון – האל"ף דתורה³⁰ – הוא
היותה מחוברת וקשורה לנותן התורה
שלמעלה מהבנה והשגה³¹, למעלה
מציור אותיות, וענין זה צריך להיות
עוד קודם ענין „בראשית“ שבתורה,
כהבנה ללימוד התורה.

[ולכן התחלת כל הדרגות שבתורה
– אפילו תורה שבאצילות ולמעלה
יותר – היא בבי"ת, כי בכל מדריגה
בתורה ישנן שתי בחינות אלו: א) התורה
כפי שנתגלתה ע"פ כלי
העולם ואותיותיו. ב) ענין נותן התורה
שלמעלה מאותיות].

ה. כל הפירושים שישנם בתיבה (או
בענין) אחד הרי הם שייכים זה לזה,
כמו שנתבאר כבר פעמים רבות³². וכן

28) בלקו"ת ויקרא ביאור ולא תשבית פ"ב
ואילך איתא, שע"י התקשרות יחוד חכמה ושכל
של הנשמה בחכמה שבתורה נעשה התכללות
ויחוד עצמיות הנשמה שלמעלה מהשכל באוא"ס
שלמעלה מבחי' ח"ע, ע"ש – אבל ראה שם (ה,
רע"א) שזהו ע"י הקדמת ק"ש ותפלה למס"נ
באחד, שאז כשעוסק בתורה כו' נעשה ג"כ יחוד
והתכללות עצמיות הנפש כו', ע"ש.

29) ע"ד פירוש האריז"ל הנ"ל (סעיף א').

30) נוסף על שזהו סדר עבודת האדם.

31) להעיר דאל"ף אותיות פלא, ח"ס – נת'

בסה"מ עת"ר ע' ד' ואילך. ובכ"מ.

32) ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. ועוד.

לשלילת התחלת התורה באל"ף,
והאמנם אף אחד מטעמים אלו לא היה
יכול להתקבל בדעת תלמי המלך?!

ד. והביאור בזה:

על הפסוק²² „על מה אבדה הארץ
גו' על עזבם את תורת"י אמרו חז"ל²³
(שפירוש „עזבם את תורת"י הוא) –
„שלא ברכו בתורה תחלה“. ומבואר
בב"ח²⁴ (ונרמז ברבינו יונה²⁵) דאף
שלמדו תורה הרבה, מכל מקום נעדרה
מהם הכוונה „להתעצם ולהתדבק
בקדושת ורוחניות התורה ולהמשיך
השכינה כו"י; וזהו הפירוש ד„אבדה
הארץ“ – „כלומר נחרבה ונשארה
חומרית מבלי עובר שם קדושת
השכינה“.

פירוש, דבתורה ישנם שני
ענינים²⁶: א) לימוד התורה בהבנה
והשגה; ב) הדבקות וההתאחדות עם
נותן התורה²⁷, שזהו ענין קדושת
התורה ועצמותה שהיא למעלה מן
השכל;

והסדר בזה הוא, שתחילה, עוד
קודם לימוד התורה, צריכה להיות
ההתמסרות והדבקות בבחינת עצם
התורה שלמעלה מהשכל, וכלשון

22) ירמ"ט, יא"ב.

23) נדרים פא, א (ושם: שאין מברכין). ב"מ

פה, ריש ע"ב.

24) או"ח סמ"ז.

25) הובא בר"ן נדרים שם. שו"ע אדה"ז או"ח

ר"ס מז.

26) ראה ג"כ תפארת ישראל (להמהר"ל)

בהקדמה.

27) כלשון ברכת התורה: ונתן לנו את תורתו

בא"י נותן התורה.

עצמה שלומד, (ב) באדם הלומד, (ג) ובפעולת התורה בעולם:

(א) כאשר האדם לומד תורה מבלי למסור ולדבק נפשו בנותן התורה, אזי התורה שלומד היא בבחינת „נפרד“³³ ח"ו מאלקות, ועלולה אף לבוא מזה יניקה לחיצונים כו'³⁴. וענין זה נרמז במה שהראשי-תיבות ד„בראשית“ מורה על תורה שבבריאה, דבעולם הבריאה היא התחלת ענין הפירוד, וכמו שכתוב³⁵ „ומשם יפרד גו“.

משא"כ כאשר לימוד התורה הוא בהקדמת ענין „ברכו בתורה תחלה“, אזי התורה (הנלמדת) מאוחדת בתכלית עם נותן התורה, כשם שאצילות הוא עולם האחדות, „אלקות בפשיטות ומציאות בהתחדשות“³⁶.

(ב) אמרו חז"ל³⁷ „זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם מיתה“ – וזהו ענין „ביית לשון ברכה“ (ו„אלף לשון ארירה“): כאשר לימוד התורה ע"י האדם הוא באופן של „זכה“ – באופן זך, שתחילה נרגשת בו קדושת

יש לומר בנידון דידן, ששלשת הטעמים והביאורים הנ"ל (ס"א) נובעים כולם מנקודה כללית אחת – מהביאור הפשוט הנ"ל (ס"ד), שהאל"ף דתורה היא הדבקות וההתעצמות עם הדרגא שלמעלה מהשגה, וענין לימוד התורה בהבנה והשגה הוא הביית דתורה;

נקודה והסברה כללית זו באה לידי ביטוי בשלשה ענינים פרטיים בתורה ופעולתה (ונרמזו בשלשת הביאורים הנ"ל):

(א) בנוגע לתורה גופא – הפירוש שע"פ קבלה, שהאל"ף דתורה היא התורה שבאצילות, והביית היא התורה שבבריאה.

(ב) הפעולה באדם הלומד תורה – עיי' שמבחין ומרגיש שההבנה וההשגה שבתורה היא רק ענין הביית שבתורה, נעשה לימודו באופן של (ביית – לשון) ברכה, ולא ח"ו באופן של (אל"ף, שאז ה"ז לשון) ארירה.

(ג) פעולת התורה בבריאה – כאשר לימוד התורה הוא כדבעי, כשישנו תחילה ענין האל"ף שבתורה, אזי נפעל התיקון דרוח צפונית שאינה מסובבת (הנרמזת באות בי"ת).

ו. וההסברה בזה:

פירוש „ברכו בתורה תחלה“ אינו שהאדם יוצא ידי חובתו בכוונה של דבקות הנשמה באלקות, כי אם שזוהי הקדמה שעליה להביא לידי לימוד התורה, כדיוק לשון חז"ל „ברכו בתורה תחלה“ [היינו, שלאחרי ענין „ברכו בתורה“ מוכרח להיות גם לימוד התורה בהבנה והשגה]. ולכן מובן, שהדבר בא לידי ביטוי – (א) בתורה

(33) להעיר מאות פרשתנו יא, א.

(34) ראה הל' ת"ת לאדה"ז (פ"ד ס"ג) „שמוסיף כח בקליפות לפי שעה“, וביומא עב, ב: נעשית לו סם כו' [אף שזהו רק בנוגע לפעולתה על האדם – כדיוק לשון רז"ל „נעשית לו“ – מ"מ, היא נעשית סם כו'. ועיי' קונטרס עה"ח פי"ב]. וראה ד"ה ציון במשפט תשל"ה הערה 47 (סה"מ – מלוקט ח"א ע' קנה). לקו"ש ח"ד ע' 1351 בהערה.

(35) בראשית ב, י. וראה ע"ח שמ"ג הקדמה להדרוש ובכ"מ.

(36) ראה ד"ה בסוכות תשבו תש"ו (פכ"ז). ועוד.

(37) יומא שם. – ובעיקר קאי על פעולתה על האדם, כנ"ל הערה 34.

התורה עצמה; הותר לו רק לימוד תורה במדה הנוגעת לו על-מנת לידע אופן קיום „שבוע מצות דידהו“³⁹.

ומאחר שלימוד התורה באומות העולם הוא כדי לדעת את המעשה אשר יעשו, מובן, ששייכים הם רק לענין ההבנה והשגה שבתורה, אבל לא לבחינת עצם התורה שלמעלה מהשגה, הבאה ע"י „ברכו בתורה תחלה“, דענין זה שייך רק בישראל [וכדמוכח מלשון ברכת התורה: „אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו“].

ולכן, כאשר תרגמו הזקנים את התורה לתלמי המלך – היינו, כאשר פירשו וביארו את התורה באופן שיש בה שייכות לבני נח – היתה משמעות התרגום כאילו נאמר „אלקים ברא בראשית“ והתחלת התורה היא באל"ף – כיון שלגבי אומות העולם ההבנה וההשגה (אינם הענין השני, אלא) הם הענין הראשון.

ת. והנה, התחלת הקריאה דפרשת בראשית היא בשמחת תורה, וענין זה אף הוא קשור למבואר לעיל:

בשמחת תורה מרקדין עם התורה, ודוקא ע"י הריקוד ברגלים „תופסים“ בבחינת „עצם“ התורה⁴⁰; וכדאיתא בזהר⁴¹: „ונוהגין למעבד ישראל עמה חדוה ואתקריאת שמחת תורה ומעטרן לספר תורה בכתר דיליה“ – היינו, שהשמחה דשמחת תורה קשורה לזה „מעטרן לספר תורה בכתר דיליה“,

התורה³⁸ – וענין זה הוא אצלו האל"ף דתורה, אזי ישנו גם ענין הבי"ת – ברכה, „נעשית לו סם חיים“; אבל כאשר „לא זכה“ – כשהבנה וההשגה שבתורה היא אצלו ה„אל"ף“ דתורה, ונעדרת בו בחינת „זכה“ וקדושת התורה (ענין האל"ף שבתורה לאמיתתו) – אזי מתקיים בו רח"ל ענין „אל"ף לשון ארירה“, „נעשית לו סם מיתה“.

(ג) על-מנת שהתורה תפעל פעולתה בעולם, שיהא ניכר ומורגש שיש בעל-הבית לבירה זו, צריך האדם להכיר ולהרגיש בתורה שלומד את נותן התורה. וזהו ענין צורת האות בי"ת, הדומה לעולם הסתום משלש רוחותיו ו„רוח צפונית אינה מסובכת“: כאשר הבנת והשגת התורה היא אצלו הבי"ת דתורה – כיון שנרגש בו שהאל"ף דתורה הוא ענין נותן התורה – אזי עי"ז נשלם ונתקן בעולם ענין זה „רוח צפונית אינה מסובכת“ (הנרמז באות בי"ת).

ז. ע"פ כל הנ"ל יובן גם הטעם לזה שתרגום התורה לתלמי המלך ע"י הזקנים היה באופן המורה כאילו התחלת התורה היא באל"ף – דכל הנ"ל, שהלימוד בהבנה והשגה הוא הבי"ת דתורה, שייך רק בישראל ולא באומות העולם:

הלכה היא³⁹ ד„עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה“, היינו, שאינו יהודי אסור בלימוד תורה לשם לימוד

(40) ראה סד"ה הבין ענין שמחת תש"ה. ובכ"מ.

(41) ח"ג רנו, ב. נת' בארוכה בלקו"ש ח"ט ע' 382 ואילך.

(38) ד"ה יחינו תש"א פ"ג. וראה קונטרס עה"ח פי"ד.

(39) סנהדרין נט, רע"א. רמב"ם הל' מלכים פ"י ה"ט.

ענין „בראשית“ – שהתחלתו בבי"ת,
 היינו שנרגש שהלימוד בתורה כולו
 הוא הענין השני בתורה, והתחלת
 התורה היא הדבקות וההתמסרות
 לנותן התורה.

(משיחת ש"פ בראשית תשכ"ה)

דכתר הוא למעלה מהראש, וזהו ענין
 המשכת אין-סוף בתורה, ההתקשרות
 דתורה (וישראל) עם נותן התורה.

וע"י הכנת השמחה, וההמשכה,
 הרי לאחרי זה, ביום שמחת-תורה
 גופא, ניתן להתחיל בקריאת ולימוד

6

